

Türk ve Batı Sanatında Annelik ve Gebelik Olgularının Karşılaştırılması

Melike NÜKTE DİNÇER 

Öğr. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Seramik, Konya, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 29.06.2024
Kabul Tarihi: 09.11.2024
Yayın Tarihi: 28.12.2024

Anahtar Kelimeler:

Annelik,
Gebelik,
Çocuk,
Türk Sanatı,
Batı Sanatı.

ÖZET

Gebelik ve annelik sanatın ilk dönemlerinden beri karşımıza çıkan olgulardır. Bu olguların yüzyıllar boyunca birçok sanatçıya ilham verdiği görülmektedir. Bu durum Batı sanatında ilk olarak Meryem Ana ve bebek İsa tasvirleriyle karşımıza çıkmaktadır. Türk sanatında ise özellikle Cumhuriyet Döneminden sonra anneliğin kutsallığı üzerinden ifade bulmuştur. Orta Çağ'da kadının en önemli görevinin iyi bir eş ve iyi bir anne olmak olduğu düşünüldüğü için, yapılan birçok eserde anne çocuk ve gebelik imgelerine sıklıkla rastlanmaktadır. Batı sanatının aksine Türk sanatında annelik olgusunu ele alan sanatçıların gebelik sürecini daha az işlediği ve hatta neredeyse görmezden geldiği söylenebilir. Bu durumun hem dini hem de kültürel inançlarla bir bağlantısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Hamileliğin özellikle cinsellikle bağlantısının olması ve Türk toplumunda cinselliğin tabu haline gelmesi, gebelik olgusunu Türk sanatında daha az karşımıza çıkarmaktadır. Batı sanatında gördüğümüz cesur gebelik imgeleri, Türk sanatında yerini anneliğin kutsallığına ve bereketine bırakmıştır. Çalışma kapsamında Batı ve Türk sanatında kadın imgesinin annelik sürecini ele alan sanatçılar ve eserleri incelenmiştir. Yapılan karşılaştırmada her iki sanatta da öncelikle annelik kavramının sosyo-kültürel bakış açısıyla eserlere yansıdığı görülmektedir. Batı sanatında günümüze yaklaştıkça özellikle anneliği ve gebelik sürecini deneyimleyen kadın sanatçılar, süreci daha şeffaf bir biçimde izleyiciye sunmuştur. Türk sanatında ise gebelik sürecinden ziyade anneliğin yaşadığı zorluklara ve yüklenen sorumluluklara değinilmiştir. Araştırmanın genel akışında toplumun kadına biçtiği rollerin eleştirisi ve bu durumun görsel yansımalarının ortaya konulması amaçlanmıştır.



Comparison of Motherhood and Pregnancy in Turkish and Western Art

Article Info

Received: 29.06.2024
Accepted: 09.11.2024
Published: 28.12.2024

Keywords:

Motherhood,
Pregnancy,
Child,
Turkish Art,
Western Art.

ABSTRACT

Pregnancy and motherhood are phenomena that we have encountered since the early periods of art. It can be seen that these facts have inspired many artists over the centuries. This situation first appears in Western art with depictions of the Virgin Mary and the baby Jesus. In Turkish art, especially after the Republic period, it found expression through the sanctity of motherhood. Since it was thought that the most important duty of a woman in the Middle Ages was to be a good wife and a good mother, images of mother, child and pregnancy are frequently encountered in many works. It can be said that, unlike Western art, artists who deal with the phenomenon of motherhood in Turkish art deal less with the pregnancy process and even almost ignore it. It would not be wrong to say that this situation has a connection with both religious and cultural beliefs. The fact that pregnancy is particularly linked to sexuality and sexuality has become a taboo in Turkish society makes the phenomenon of pregnancy appear less frequently in Turkish art. The bold pregnancy images we see in Western art have been replaced by the sanctity and abundance of mothers in Turkish art. Within the scope of the study, artists and their works dealing with the motherhood process of the female image in Western and Turkish art were examined. In the comparison, it is seen that in both arts, the concept of motherhood is reflected in the works from a sociocultural perspective. As we get closer to the present day in Western art, female artists, especially those who experience motherhood and pregnancy, have presented the process to the audience in a more open way. In Turkish art, the difficulties experienced and the responsibilities of motherhood are touched upon, rather than the pregnancy process. In the general flow of the research, it is aimed to criticize the roles that society assigns to women and to reveal the visual reflections of this situation.

Bu makaleye atıfta bulunmak için:

Nükte Dinçer, M., (2024). Türk ve Batı sanatında annelik ve gebelik olgularının karşılaştırılması. *Konya Sanat Dergisi*, 7, 193-212. <https://doi.org/10.51118/konsan.2024.49>

*Sorumlu Yazar: Melike NÜKTE DİNÇER, mlknukte@gmail.com

GİRİŞ

Gebelik süreci ve annelik deneyimi bir kadın için hem biyolojik hem de sosyo-kültürel bir durumdur. Kadının toplum içindeki rolü, annelik olgusuna yüklenen değerlerle yüzyıllar boyunca farklılık göstermektedir. Ancak kadının anne kimliği en önde gelen özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Annelik besleme, büyütme, şefkat, sevgi ve koruma gibi kelimelerle bütünleştirilmiş ve kadının en temel görevi haline gelmiştir. Bu sebeple birçok toplumda annelik; kadının deneyimlediği bir olgu değil, görev ve sorumluluk olarak yer edinmiştir.

Toplumların yanı sıra ataerkil egemenliğin hüküm sürdüğü sanat alanında da gebelik bir tabu haline gelmiştir. Her ne kadar annelik olgusunun kutsallığı eserlerde karşımıza çıksa da, kadının özneliği ve gebelik sürecinin gerçekleri özellikle 1960 öncesi sanatta yeterince ifade bulmadığı gözlemlenmiştir. Bir kadının gebelik boyunca yaşadığı travmalar, acılar ve ölümler eserlerde nadir şekilde konu edinmiştir. Gebeliğin bir de cinsellikle olan bağı nedeniyle tabu olması, birçok sanatçının gebeliğin gerçeklerine yüz çevirmesine ve anneliğin kutsallağına yönelmesine sebep olmuştur. Buna örnek olarak Hristiyan sanat anlayışında ideal anneliğin bakire Meryem figürüyle ortaya konması gösterilebilir.

Bu araştırmada öncelikle sanatta annelik ve gebelik olgularının nasıl ele alındığı incelenmektedir. Gebelik kavramı üzerine şekillenen ilk eserlerin antik dönemde karşımıza çıkan tanrıça heykelleri olduğu bilinmektedir. Avrupa sanatında mitoloji ve dini öğretilerle hamile kadın tasvirleri karşımıza çıkmaktadır. Orta çağda sıklıkla resmedilen gebe kadınlar ise genellikle bol kıyafetlerle karınları gizlenerek resmedilmiştir. Aynı dönemde fazlasıyla görülen hamile portrelerin yaptırılmasının sebebi ise, doğum esnasında ölüm oranlarının yüksek olmasından dolayı erkeklerin eşlerini ölümsüzleştirmek için resmettiği bilinmektedir. Modern çağda ise sanatçıların gebelik ve annelik sürecini gündelik yaşamın içinden eserlerine yansıttıkları görülmektedir.

Türk resim sanatının gelişimi Osmanlı İmparatorluğunun batılılaşma sürecinde ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devletinin batılı sanat anlayışına geçiş yapmaya başlamasıyla eserlerde görülen figürlerde Batı izleri görülmeye başlamıştır. Cumhuriyet döneminde ise artık batılı sanat anlayışı benimsenmiş, birçok Türk ressam Avrupa'da eğitim görmüş ve kadın figürler eserlere konu olmuştur. Kadın figürünün resimlerde kullanımı resim sanatının batılılaşmasının bir simgesi olarak belirmiştir. Ancak toplumsal kısıtlamalar, sosyal hareketlerin (kadın hareketlerinin yetersiz kalması) ve kültürel algı nedeniyle kadın ressamlar Türk sanat tarihinde Batıya göre çok daha uzun süre görünür olabilmıştır (Chatzoudas Menteseoğlu, 2021).

Türk sanatında Batı sanatında görülen gebe tasvirleri yerini anneliğin yüceliğine ve sorumluluklarına bırakmıştır. Kadın figürleri daha çok evde ve tarlada çocuğuna bakım veren, koruyan ve ihtiyaçlarını karşılayan kişi olarak resmedilmiştir. Batı etkisinde gelişen Türk resim sanat tarihinde kadın figürünün her zaman önemli bir yer aldığı görülmüştür.

Bu sebeple yapılan araştırma sanatta içeriğin toplumsal bakış açısı ile yakından ilişkili olduğu hipotezini desteklemektedir. Toplumlar geliştikçe bu durumun sanata da yansıdığı açıkça görülmektedir. Makalede bazı çalışmalar ele alınmış ve sanatta annelik ile gebe olgularının ele alınış biçimi ve yaşanan değişim gösterilmeye çalışılmıştır.

Sanatın Başlangıcından Günümüze Anneliğin ve Gebeliğin Konu Edinmesine Kısa Bir Bakış

Gebelik, anne ve çocuk temaları görsel sanatlarda sürekli olarak işlenen en eski konudur. Paleolitik dönemden kaldığı bilinen duvar resimlerinde gebelik temaları sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Mağara çizim ve heykellerinde insan figürleri arasında hamile ya da çocuklarıyla betimlenen kadınlar,

ilkel dönemde yaşayan insanların annelik olgusuna kayıtsız kalmadığını göstermektedir. Bu dönem insanı kendilerinde şaşkınlık, hayranlık ve korku uyandıran duygu ve düşünceleri ifade ederek sanat tarihinin ilk örneklerini oluşturmuştur. Bu örnekler arasında kadının gebelikle ifade bulduğu eserler de karşımıza çıkmaktadır.

Zamanla yerleşik hayata geçen insan, toprağı kullanarak sanatsal ifade biçimi elde etmiştir. Burada kadın bedeni doğurganlık, bereket ve bolluk kavramlarıyla dikkat çekmektedir. “Bilinen en eski kadın formu yaklaşık MÖ 25.000 yıllarına ait olan *Willendorf Venüs’ü* (Görsel 1) olarak bilinmektedir” (Üstel Arı, 2019). Figürün doğurganlığı temsil eden bir kadın olduğu düşünülmektedir.

Görsel 1

Willendorf Venüs’ü, MÖ 25.000 Dolayları, Avusturya



Doğurganlık olgusu Venüs, Ana Tanrıça, Kibele gibi figürlerle, farklı dönemlerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde kadın figürlerinin hangi amaçla yapıldığı Le Roy McDermott tarafından araştırılmıştır. McDermott’a göre Paleolitik dönemde hamile kadınların kendi vücuduna bakarak heykeller ve resimler oluşturduğu söylenebilir. Kadınların gebelik içinde ki fiziksel değişimlerini sanat yoluyla dışa aktardıklarını ileri sürmektedir (Tekin, 2019).

Görsel 2

Laussel Venüsü, Fransa, MÖ 23.000 – 20.000



Paleolitik döneme ait bir diğer gebe figürü Fransa’da bir kayaya oyulmuş Laussel Venüsü’dür (Görsel 2). Yüzü belli olmayan kadın figüründe geniş kalçaları ve sarkık göğüsleri dikkat çekmektedir. Bir eli karnında betimlenen figürün diğer elinde ise boynuz taşıdığı görülmektedir. Boynuzun üzerinde görülen çizgiler bazı arkeologlar tarafından ay döngüsü ve kadınların adet döngüsüyle ilişkilendirilmiştir. İlkel insanların ayı ve yıldızı gebelik sürecinde planlamak için kullandıkları düşünülmektedir (İmre, 2109).

Antik döneme bakıldığı zaman kadınların birçok konuda zorluk yaşadığı görülmektedir. Örnek olarak eğer doğan bebek sağlıklı ise anneye sormaksızın o bebeğin öldürüldüğü bilinmektedir. Bir

diğer örnek, bir kadın çocuk doğurmak istemediği takdirde eşinin ondan boşanması meşrulaştırılmıştır. Kadının tek işlevinin çocuk doğurmak ve onun ihtiyaçlarını karşılamak olduğu antik dönemde, gündelik yaşam ve bireysel hakların olmadığı görülmektedir.

Görsel 3

Heracles'i Emziren Hera, MÖ 350-365, İtalya, British Müzesi



Antik dönem sanatına bakıldığında mitolojiyle ilişkili eserler dikkat çekmektedir. Bu eserlere örnek olarak MÖ 350-365 dolaylarında İtalya'da yapıldığı bilinen siyah zemin üzerine kırmızı renkle tasvir edilmiş vazo gösterilebilir (Resim 3). Babası Zeus annesi ölümlü olan Yunan mitolojinin en bilinen karakterleri arasında gelen Herakles'in doğum hikayesi ele alınmıştır. Doğum yapan kadınların koruyucu Tanrıçası Hera,'nın, kocası Zeus'un başka kadında olma oğlu Heracles'i emzirme sahnesi, dönemin sanat anlayışıyla titizlikle işlenmiştir.

Görsel 4

Eugène Delacroix, Medea about to Kill Her Children, 1836, Louvre Müzesi



Yunan mitolojisinde annelik özelliğiyle öne çıkan bir diğer Tanrıça Medea'dır. Babası Kral Ayet ve dedesi güneşin oğlu Helios'dur. Medea'nın en önemli özelliklerinden birisinin büyücülük olduğu bilinmektedir. Sanatçılar arasında Medea, 17. ve 18. yüzyıllarda popüler bir mitolojik konudur. Bu sebeple bu süre zarfında birçok eserde karşımıza çıkmaktadır. Delacroix'in eserinde Medea'nın, çok sevdiği kocası tarafından ihanete uğramasının ardından kocasından intikam almak için kendi çocuklarını öldürdüğü hikaye tasvir edilmektedir (Görsel 4).

Görsel 5

Duccio Di Buoninsegna, Madonna ve Çocuk, 1283-1284



Orta Çağ'da dinin baskın hale gelmesi sanatta ve bilimde de etkisini göstermiştir. Bu sebeple gebelik ve annelik temalarının genellikle Meryem ve İsa üzerine kurulduğu görülmektedir. Orta Çağ'da Meryem ve kucağında oturan İsa tasvirleri üslup ve temsil bakımından farklılık gösterse de, 14. ve 15. yüzyıllar arasında zirveye ulaştığı söylenebilir. Orta Çağ'da sanatçılar, kendi panel boyama stillerini oluşturmak için Bizans ikon estetiğini benimsemiştir. Duccio gibi İtalyan ressamalar, Bizans modeli üzerine inşa edilen Meryem ve İsa'nın portreleri özellikle düz resim düzlemleri, oturma pozları ve altın varak kullanımıyla dikkat çekmektedir (Görsel 5).

Görsel 6

Piero della Francesca, Madonna del Parto, 1460



Bununla birlikte, Meryem tasvirleri 14. ve 15. yüzyıllarda, özellikle İtalya'nın kırsal bölgelerinde karşımıza çıkmaktadır. Madonna del Parto (Görsel 6) tasvirinin, hacca gidenlerin doğurganlığını artırdığına inanılıyordu. Hamile Madonna'nın en ünlü tasviri Piero della Francesca tarafından resmedilmiştir. Fresklerin, bir pagan doğurganlık kültürünün ritüellerini sürdürmek için yaptırıldığına inanılmaktadır (Aronberg Lavin, 1992).

Görsel 7

Marcus Gheeraerts, Portrait of a Woman in Red, 1620



Hamileliğe karşı Protestan tutumlarının Katolik bakış açılarından farklı olduğu görülmektedir. Nitekim Katoliklik, iffet ve bekâretin kadınlar için ideal durumlar olduğunu ilan ederken, Martin Luther ve Protestan kilisesi, hamile kadının durumunun kutsal olduğunu hükme bağlamıştır. Dini baskıların Geç Tudor hanedanlığı döneminden itibaren azalması sanat yapıtlarına yansımaktadır. Bu sebeple sanatta hamilelik temsilleri daha düzenli bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Hamileliği belirtmek için, kadınlar genellikle gebeliklerinin ortalarına doğru resmedildiği görülmektedir. Dönemin hamile kadın portre üslubu, Marcus Gheeraerts'in bilinmeyen bir kadın (Görsel 7) eserinde açıkça görülmektedir (Millar, 1963).

Orta Çağ döneminden sonra gelen ve Aydınlanma Çağ'ı olarak da ifade edilen Yeni Çağ'da sanatta ve bilimde önemli gelişmeler olmuştur. Orta Çağ'ın sanatında görülen baskın dini figürler ve aristokratlar yerini halktan figürlere bırakmıştır. Rönesans'tan Fransız devrimine kadar gebelik ve annelik olguları farklı sanatçıların üslupları ile değişiklik göstermektedir. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllara gelindiğinde sanat tarihinde kadın sanatçıların sayısında artış gözlenmektedir. Bu dönemlerde annelik imgesi, dini anlatıların bir parçası olma özelliğinden sıyrılarak yerini gündelik yaşam içerisindeki temsillere bıraktığı görülmektedir (Zengin, 2021).

Görsel 8

Marie- Nicole Vestier, L'auteur A Ses Occupations, 1791, Fransız Devrimi Müzesi



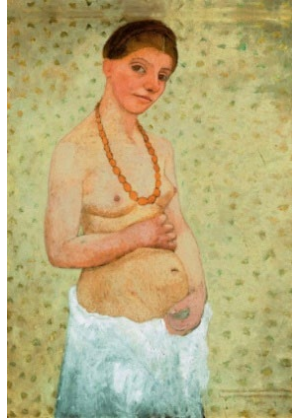
Aydınlanma çağından önce genellikle bir kadının birincil işlevi, görevine bağlı bir eş ve doğurgan bir anne olmaktı. Dolayısıyla birçok kadın hayatlarının çoğunu hamile geçirmekte ve bu durum gizli tutulmaktaydı. Oysa Aydınlanma döneminden sonra gebelik ve annelik olguları sanatta farklı üslupla gösterilmeye başlanmıştır (Figes, 2020). Buna örnek olarak 18. yüzyıl kadın ressamlarından olan Marie-Nicole Vestier örnek gösterilebilir. 1785 yılında sergilenen *L'auteur A Ses Occupations* adlı eserde kadının Yeni Çağ'da değişen yerini izleyiciye aktarmaktadır. (Resim 8) Sanatçı eserde hem üreten kadın hem de anne kimliğini öne çıkaran bir bakış açısı sunmaktadır. Kadının hem çalışabileceğine hem de iyi bir anne olabileceğine dikkat çekmektedir. Eserden de anlaşılacağı üzere bu dönemde kadının sosyal rolleri ve anneliğin doğasının yeniden sorgulandığı görülmektedir. Bu dönemde modernitenin ilk adımlarıyla birlikte kadınların toplumsal konumu değişmiş, bir birey olarak görülmeye başlanmıştır.

20. yüzyıla gelindiğinde, kadınların yaşam biçimleri değişmiş ve bu durum dönemin eserlerine yansımıştır. Teknolojik gelişmeler önemli biçimde kadının gündelik yaşamını kolaylaştırmış, ev içi iş yükünü azaltmıştır. Bunun yanı sıra sanayileşmeyle birlikte kadın işçilerde artışlar meydana gelmiştir. Tüm bu gelişmelerin sonucunda 20. yüzyılda özellikle Avrupa'da nüfusta azalma söz konusu olmuştur. Bu sebeple annelik bireysel bir meseleden toplumsal bir meseleye dönüşmüştür. Anneliğin yeniden kutsallaştığı ve övüldüğü bir döneme girilmiştir. Bunun sonucunda Birleşik Devletlerin 1912 yılında kutlamaya başladığı anneler günü olgusu ortaya çıkmış ve zamanla tüm dünyaya yayılmıştır. Ayrıca çocuk başına devlet destekleri verilerek, doğum yapmak teşvik edilmeye başlamıştır (Zengin, 2021).

Gündelik yaşamın sıklıkla eserlere konu edildiği 20. yüzyılın sanat anlayışında, sanatçılar dönemin toplumsal olaylarını ve dünyada gelişen durumları yansıtmaya çabalamışlardır. Sanatın kiliseden ve üst sınıftan bağımsızlaştığı, sanatçının içsel deneyimine yoğunlaştığı bu dönemde farklı üslup ve teknikler ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde kadın sanatçılar daha da artmış ve kendi bedenlerini sanat aracı olarak kullanmaya başlamışlardır.

Görsel 9

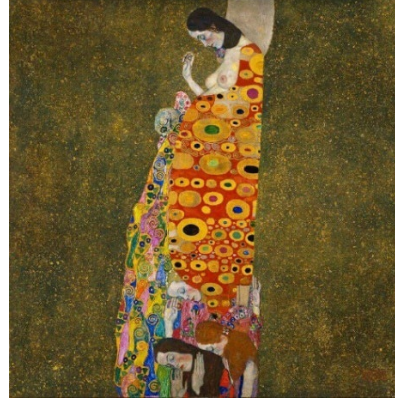
Modersohn-Bwcker, 6. Evlilik Yıldönümünde Otoportre, 1906



Buna örnek olarak Modersohn-Bwcker'in 1908 yılında yapmış olduğu otoportresi örnek gösterilebilir (Resim 9). Sanatçının kendi stüdyosunda yapmış olduğu otoportre, sanat tarihinde kendi vücudunu çıplak resmeden ilk kadın olarak anılmaktadır (Hubbard, 2007). Bundan önce kadın vücudu erkek sanatçıların bakış açısıyla ifade bulurken Modersohn-Bwcker bu algıyı yıkmış ve kendi bedenini sanat aracı olarak kullanmıştır. Kadın bedenine çağın ötesinden bir yaklaşım gerçekleştirerek sanat tarihinde döneminin en farklı ve en cesur kadın sanatçısı olarak yerini almıştır.

Görsel 10

Gustav Klimt, *Hope II*, 1907



Klimt, kendi çevrelerinin dışındaki kültürel geleneklerden ilham alan, zamanının birçok Avrupalı sanatçısından biriydi. Sanatçı, *Hope II* adlı eserinde doğum ve ölüm olgularının manzarasını sunmaktadır. Eserde görülen hamile kadın (Görsel 10) çocuğunun güvenliği için dua eder gibi başını eğmekte ve gözlerini kapatmaktadır. Midesinin üzerinde duran kafatası, karşı karşıya olduğu tehlikenin yaklaştığını işaret etmektedir. Ayaklarının dibinde, başları öne eğik üç kadın, muhtemelen dua etmek için ellerini kaldırmış ancak ciddiyetleri sanki çocuğun kaderini önceden görmüşler gibi yas tutmayı da ima ettiği düşünülmektedir (Miller, 2017).

Her ne kadar 20. yüzyılın teknolojisiyle doğum sırasında ki tehlikeler ve ölümlerde azalma görülsede, o dönem Avrupa'sında birçok annenin doğum anında büyük riskler taşıdığı bilinmektedir. Bu sebeple Klimt'de hem kadın bedenlerini sıklıkla resmetmesi hem de bir sanatçı olarak çevresinde ki olaylara kayıtsız kalmamasından dolayı *Hope II* adlı eserini inşa etmiştir (Zengin, 2021).

Görsel 11

Pablo Picasso, *Femme Enceinte*, 1950, MoMa



Dönemin sanatına büyük katkısı olan İspanyol sanatçı Pablo Picasso, sanat yaşamı boyunca birçok malzemeyle üretim yaptığı bilinmektedir. Birçok resminde anne ve çocuk temasını işleyen Picasso, eserlerinde kadın vücuduna sıklıkla yer verdiği görülmektedir. Döneminden farklı teknik ve üsluba sahip olan sanatçının *Femme Enceinte* adlı eserinde de gebe bir kadın figürünü şekillendirmiştir (Resim 11). Sanatçının bu eserini birlikte yaşadığı Françoise Gilot adına yaptığı bilinmektedir. Gilot'un Picasso'nun üçüncü çocuk istemine karşılık vermemesi sonucu sanatçının bu eseri bir tür istek olarak şekillendirdiğine inanılmaktadır (Anillo, 2017).

20 yüzyılda gebelik ve annelik diyince akıllara gelen bir diğer önemli kadın sanatçı şüphesiz Frida Kahlo'dur. Kendi deneyimleri sonucunda düşük ve kürtajın dehşeti üzerine dokunaklı

çalışmalar yapan Kahlo, sanatı aracılığıyla acılarını ve kayıplarını yansıtmıştır. Son derece kişiselleştirilmiş tarzıyla kendisinin mahrem yönlerini açığa çıkarmıştır.

1931'de yapmış olduğu düşük sonucunda büyük bir travmatik kayıp yaşamıştır. Bunun sonunda sanatçı doktorlarından bu durumu resmedebilmesi için ölen fetüsü göstermelerini istemiş ve kendisine fetüsün gelişim aşamalarını görebileceği tıbbi bir kitap istemiştir. Doktorlar fetüsü görme isteğini reddetse de, daha sonra çalışmalarında tasvir ettiği görüntüleri yapabilmesi için tıbbi kitaplar temin etmiştir (Shirmer, 1996).

Görsel 12

Frida Kahlo, Henry Ford Hospital The Flying Bed, 1932



Sanatçı Henry Ford Hospital the Flying Bed isimli eserinde, Detroit'te yaptığı düşüğü ve kürtajı konu edinmiştir (Görsel 12). *Kahlo'nun ABD ziyareti sırasında boyadığı uçan yatak*, onun Detroit'te yaşadığı düşük olayını konu almaktadır. Antelo, bu resmin "vücudunun kırılmasını gösterdiğini ve dikkati pelvik kemiklere ve rahme çektiğini" öne sürmektedir. Eserde Kahlo, düşük yaptıktan sonra kanlar içinde bir yatakta yatmaktadır. Açıkta kalan çıplak vücuttan, sembollere bağlı altı damar benzeri şerit dışarı doğru aktığı görülmektedir. Bu altı nesneden birinin cenin olması, kurdelelerin göbek bağları için bir metafor olabileceğini düşündürmektedir. Frida'yı çevreleyen diğer beş nesne, hatırladığı veya hastanede gördüğü nesnelere aittir. Örneğin salyangoz, düşük yapmanın sona ermesi için geçen süreye atıfta bulunurken, çiçek ona Diego tarafından verilen gerçek bir fiziksel nesne olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatçı, kendisini çevreleyen her şeye fiziksel ve gerçek olduğu kadar dünyevi ve metaforik olana da bağlı olması gerektiğini göstermektedir (Shirmer, 1996).

Sanatıyla 20. yüzyılın sonlarına damga vuran bir diğer önemli sanatçı Judy Chicago'dur. Gerçek ismi Judith Sylvia Cohen olan sanatçı, daha sonraları sanat camiasında Judy Chicago ismini kullanmıştır. Judy Chicago öğrencilik yıllarında erkek egemenliğinin sanat dünyasındaki baskınlığını farketmiştir. Bu durumdan oldukça rahatsız olan sanatçı, o dönem yükselişte olan feminist hareketlerine düşüncelerine tercüman olduğu için ilgi duymaya başlamıştır. Dolayısıyla yaptığı eserler dönemin sanat algısından ziyade kendi iç sesinin dışı vurumudur (Köker, 2022). Çoğunlukla eserlerinde kadın bedenini, doğum ve yaratılış gibi temalar üzerinden sorgulamaktadır.

Görsel 13

Judy Chicago, *Birth Power*, 1984, New York



Görsel 14

Judy Chicago, *Birth Tear*, 1984, New York



Sanatçının 1980-85 yıllarında arasında yaptığı *Birth Project* (Doğum Projesi), 150'den fazla iğne işçisi ile birlikte yürüttüğü ve doğum süreçlerini ele aldığı bir çalışmadır (Görsel 13-14). Bazen esprili ve her zaman orijinal olan bu seri, kadınların yaratıcı ruhlarıyla birlikte doğurma kapasitelerini de kutlamaktadır. *Doğum Projesi* çalışmaları, Through the Flower tarafından 100'den fazla mekanda gezilmiş ve ardından organizasyon tarafından ülke çapında çeşitli kurumlara hediye edilmiştir. *Doğum Projesi* birçok önemli kalıcı koleksiyonda yer almaktadır (Thompson Wylder, 2018). 21. yüzyıla gelindiğinde ise kadınların söylem gücünün artması özellikle kadın sanatçıların eserlerinde kendi deneyimlerini açıkça ortaya koymaktadır.

Türk Sanatında Annelik ve Gebelik Olgusunu Ele Alan Sanatçılar

Doğum, gebelik ve annelik toplumların kültürüne ve kalıplarına göre değişkenlik gösteren olgulardır. Batı sanatında ilk olarak dini temalarla karşımıza çıkan anne ve gebelik olguları Türk sanatında sıklıkla kadının doğurganlığı, bebeği besleyip büyütmesi ve korumasıyla öne çıkmaktadır. Bu durumun meydana gelmesi, Türk toplumunun cinsiyeti belirlediği rollerle alakalı olduğu söylenebilir. Kadının doğurganlık özelliğinden dolayı ev içi bakımında kadına yüklenmesi, ataerkil görüşün yayılmasına sebep olmuştur. Kadın ve erkeğin fizyolojik farklılıklarından dolayı çocuğun tüm bakımı ve ev içi işleri kadına, dışarıda ki temel işlerde erkeğe bırakılmıştır. Ancak özellikle 20.yüzyılda kadınların çalışmasının yaygınlaşması, annelerin hem ev içinde hemde ev dışında aktif rol oynasına neden olmuştur. Bu sebeple Cumhuriyet dönemi eserlerinde kadın figürünü sıklıkla çalışırken, çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılarken ve ev işlerini yaparken görmek mümkündür (Kılıç Gündüz, 2021).

Türk resim sanatına önemli katkıları olan sanatçı Turgut Zaim, eserlerinde annelik olgusunu sıklıkla ele almıştır. Sanat eğitimi Batıda almasına rağmen çalışmalarında kültürel değerlere ve Anadolu yaşamına ağırlık vermiştir. Sanatçı Anadolu kadınlarını ve çocuklarını gündelik yaşamın içinden izleyene aktarmaktadır. Kadının üreten, doğuran ve ev içindeki etkin halini eserlerinde görmek mümkündür.

Görsel 15

Turgut Zaim, Hamur Açan Kadın, 1940-1950



Sanatçı *Hamur Açan Kadın* isimli eserinde (Görsel 15), kadının ev içindeki gündelik yaşamına ve anneliğin bakım veren özelliğine dikkat çekmektedir. Annenin yöresel kıyafetlerinden yörük bir aile olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklarının temel ihtiyacını karşılamak için hamur açan bir anne ve yanında yemeğin hazır olmasını bekler vaziyette oturan iki çocuk izleyiciye aktarılmıştır. Dönemin yemek, kıyafet ve annelik olgusuna eser sayesinde hakim olmak mümkündür. Evin ve aşın annelikle harmanlandığı bu eserde, çocuklarına bakım vermenin annelik özelinde önemi vurgulandığı düşünülmektedir. Sanatçı eserlerinde sıklıkla Anadolu'nun köylerini ve yörük yaşamını izleyiciyle buluşturmaktadır.

Görsel 16

İbrahim Balaban, Anne ve Çocuk Serisi, 1951



İbrahim Balaban da çağdaşları gibi Anadolu'dan beslenen bir sanatçıdır. Toplumsal gerçeklik yaklaşımıyla, yaşadığı dönemi ve özellikle kadınları eserlerinde konu edinmiştir. Sanatında kendi dönemine göre daha açık ve cesur figürlere yer vermiştir. Kadını doğururken, emzirirken, bebeğini sırtında taşıırken kısacası sansürlemeden kendi tarzıyla ifade etmiştir. *Anne ve Çocuk* isimli eserde bir annenin bebeğini beslerken tasvir edildiği görülmektedir (Görsel 16). Annenin her koşulda bebeğine bakma sorumluluğu dikkat çekmektedir. Burada kendi dönem sanatçılarından farklı olarak kadının göğsünü mahrem olarak görmemiş ve annelik deneyimini en doğal haliyle resmetmiştir.

Bir diğer Anadolu yaşamını eserlerinde konu edinen sanatçı Neşet Günaldır. Kendi sanatsal pratiğiyle ürettiği eserlerde anneliği dönemin açısıyla yansıttığı görülmektedir. Özellikle yoksul köylülerin gündelik hayatına dikkat çeken Günal, toplumun sorunlarını eserlerine yansıtmaktadır. “Neşet Günal’ın yapıtlarının ana konusu Orta Anadolu insanı ve onun yaşam gerçeğidir. Ona göre ‘sanattaki gerçek aynı zamanda insan ve toplum gerçeğidir. Neşet Günal, toplumsal gerçekçi sanat anlayışının en önemli temsilcilerinden biridir” (Berksoy, 1997, 208’den aktaran Kalkıner, Ecevit, 2012).

Görsel 17

Neşet Günal, Başakçı Kadın I, 1978



Görsel 18

Neşet Günal, Sorun, 1994



Günel *Başakçı Kadın* isimli eserinde, tarlada çalışan yoksul bir kadın ve çocuğunu resmetmiştir (Resim 17). Dönemin ekonomik sorunlarına ve halkın sosyal yaşantısını ele almaktadır. Çocuğun anne yanında resmedilmesi dönemin ataerkil toplumuna işaret etmektedir. Kadının yorgun ifadesi hem hane içinde hem de hane dışında çalışmaktan dolayı dikkat çekmektedir. Batılı ressamların tasvir ettiği estetik ve güzel kadın figürlerinin aksine Güneli'nin kadınları emeğin simgesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanatçı, *Sorun* isimli eserinde köylü halkın sosyal yaşantısını ele alırken dönemin yoksulluğunu vurgulayan köy atmosferi eşliğinde hikayeler tasvir etmektedir (Görsel 18). Bu eserde de figürlerin ifadelerinden yorgun, çaresiz ve üzüntü içerisinde oldukları anlaşılabilir. Dönemin yokluk içinde ki yaşam zorluğu annenin delik çorabıyla vurgulanmaktadır. Ancak şartlar ne olursa olsun annenin her fırsatta çocuğunun ihtiyacını karşılamaya çalıştığı düşünülmektedir. Bu durum Türk kültüründe ki kutsal anne inancını destekler niteliktedir.

Cumhuriyet döneminin önemli ressamlarından olan Oya Katoğlu anne ve çocuk konulu resimlerle ön plana çıkan bir diğer sanatçıdır. Katoğlu kendi döneminde şahit olduğu kadınların günlük yaşantılarına ışık tutmuştur. Eserlerinde kimi zaman Anadolu kadınının yaşamına kimi zaman da kentli kadınların yaşamına yer vermiştir. Çocukları genellikle kadınların yanında resmetmiş ve her ayrıntıda anne ve çocuk ilişkisine dikkat çekmiştir. Yapıtlarında yer alan kadınlar çoğunlukla hem çalışan hemde çocuklarına bakan annelerdir. “Naif bir ressam olmasına rağmen, küçük yerleşim alanlarındaki kadınların toplumsal sorunlarına yönelir. Oya Katoğlu'nun eserlerinde kadın temasına, 1966-1992 yılları arasında ağırlık verdiği ve bugüne kadar toplam yirmi iki tuval resmi ve iki kapak kompozisyonu olmak üzere toplam yirmi dört çalışması olduğu tespit edilmiştir” (Kaymakçı, 2022).

Görsel 19

Oya Katoğlu, Döne Yahut Oğlan Çocuğu Bekleyişi, 1971



Sanatçının *Döne Yahut Oğlan Çocuğu Bekleyişi* dönemin kadın kimliğine dair bir eleştiriyi içermektedir (Görsel 19). Kompozisyonun odağında kucağında bebeği olan hamile bir anne yer almaktadır. Etrafında ise aralarında birkaç yaş farkı olan altı kız çocuğu görülmektedir. Burada toplumun kadından beklentisini ve kadının yükünü resmetmeye çalıştığı düşünülmektedir. Bir dönem kadının yalnızca çocuk doğurmakla ve ev işlerine bakmakla yükümlü olması eserin ana konusu oluşturmaktadır (Kaymakçı, 2022). Eserde dikkat çeken bir diğer nokta ise yedi kız çocuğuna rağmen kadının hamile resmedilmesidir. Bunun sebebi ise erkek çocuğun beklenmesidir. Nitekim günümüzde hala bazı toplumlarda geleneksel değerler büyük bir önem taşımaktadır. Bunların başında doğacak bebeğin cinsiyeti yer almaktadır. Özellikle erkek çocuğa daha çok önem ve birtakım işlevler verildiği görülmektedir. Erkek çocuğa neslin devamını sağlaması ve babanın işini devam ettirmesi gibi rollerin biçilmesi, ona duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Dolayısıyla birçok kültürde ailelerin kız çocuğunun olması

yeterli görülmeyip, erkek çocuk beklentisi devam etmektedir. Bu sebeple sanatçı *Döne Yahut Oğlan Çocuğu Bekleyişi* isimli eserinde bu duruma yer vermiştir.

Cumhuriyetin yetiştirdiği ve Türk Heykel sanatına önemli katkıları olan sanatçılardan biri de Burhan Alkan'dır. Alkan özellikle kamusal alanlarda yaptığı heykellerle dikkat çekmektedir. Eserleri sıklıkla figürlerden oluşmaktadır. Savaş, siyaset ve toplumsal konuları kendine özgü gerçeklikle ele almaktadır. Yapıtlarının esin kaynağı Anadolu uygarlıkları ve Anadolu insanıdır. Kendi döneminde ki sanatçılar gibi Alkan'da dönemin annelik olgusuna dikkat çeken eserler üretmiştir.

Görsel 20

Burhan Alkan, Anne ve Çocuk, 1988



Görsel 21

Burhan Alkan, Anne ve Çocuk, 1988



Anne ve çocuk serisinde görülen kadın imgesi, anadolu kadınının temsilinden daha uzak işlenmiştir. Sanatçı 80'lerin sonlarında kadın imgesinin değişimine figürlerin modern görünümüyle dikkat çekmektedir. Görsel 20'de kadın fiziksel olarak bildiğimiz anadolu kadınından farklı olarak daha ince ve daha modern bir kıyafetle üretilmiştir. Ancak annelik olgusunu diğer eserlerde ele alındığı gibi; bebeğiyle bütün, onu korumaya çalışan, besleyen, yanından ayırmayan kısacası bebeğin sorumluluğunun annede olduğu anlayışına dikkat çekmektedir. Eserlerinde Batı'dan gelen etkiler ve yeni eğilimler dikkat çekse de doğup büyüdüğü coğrafyanın inanışları da rahatlıkla okunmaktadır.

Eserlerinde anne ve çocuk temalarına yer veren bir diğer sanatçı Neş'e Erdoktur. Erdok dönemin ataerkil sanat camiasında eserleriyle ve ifade biçimiyle dikkat çekmeyi başaran bir kadın sanatçıdır. Resimlerinde aileyi, çocuğu, kadını ve anne gibi olguları kendi kurguladığı toplumcu gerçeklerle ele almaktadır. Erdok hayatından, yaşanmışlıklarından, hislerinden, duygularından yola çıkarak daha biyografik resimler yaptığı söylenebilir. Kendi döneminde üreten ressamlardan farklı olarak anneliği kadın gözünden ve kimlik olgusu üzerinden yansıtmaktadır. Birçok eserinde kadının toplum içindeki eşitsizliğine vurgu yapmıştır. Sanatçı özellikle kadın figürlerinin yüzlerindeki psikolojik durumu eserlerine aktarmıştır (Kaymakçı, 2022).

Erdok aynı zamanda kadın imgesinin kendiliği üzerinde durmuş, yalnızlaşma olgusuna da dikkat çekmiştir. Bu bağlamda 1970'lerden önce toplumu temel alan toplumsal gerçekçilik anlayışı, bu yıllardan sonra bireyin iç dünyasını ve ruhsal sürecini ifade etmeye yönelik çalışmalarla karşımıza çıkmaktadır. Kişi artık kendini, zihinsel sürecini ve yaratma edimini sürekli yenileme yoluna gitmek zorunda hissetmektedir. Zira sanatçı için artık yenilik kavramı kişisel ve özgün değildir (Kılıç Gündüz, 2021).

Görsel 22

Neş'e Erdok, Çiçekçi Kadın 2002



Görsel 23

Neş'e Erdok, Nurseren, Tarık, Ayça, 2002



Sanatçının Görsel 22 ve 23'deki eserlerinde toplumun farklı kesiminden iki annenin resmedildiği görülmektedir. Görsel 23'de annenin ev içinde üç çocuğuyla geçirdiği gündelik bir an sahnelenmektedir. Kadının bebeğinin yanında ki duruşu ve yüzündeki ifadeden bitkin olduğu ve zor bir gün geçirdiği anlaşılmaktadır. Resimdeki biberon, oyuncak ve kitap detayından çocukların

beslenmesinin, eğitiminin ve bakımının anne tarafından verildiği vurgulanmaktadır. Bu durum toplumun kadın kimliğine ve anne olgusuna bakışı temsil etmektedir.

Görsel 22'de ise sırtına aldığı bebeğiyle duvar kenarına oturmuş çiçek satan bir anne görünmektedir. Burada kadının hem geçimini sağlamak durumunda olması hemde aynı zamanda bebeğine bakma yükümlülüğü dikkat çekmektedir. Figürün ifadesinden ne kadar yorgun ve düşünceli olduğu açıkça görülmektedir. Kadının çalışmak zorunda olduğu şartlarda bile çocuğuna bakım verenin kendisi olması, kadının içinde bulunduğu durumun zorluğunu ortaya koymaktadır. Birçok kültürde babalar yalnızca çalışmaktan sorumlu iken, çoğu anne çocuğun bakımından evin ekonomisine, temizliğine, yemeğine çamaşırına kadar gündelik birçok şeyden sorumlu tutulmaktadır. Bu durum sanatçının Çiçekçi Kadın isimli eserinde kadınlara yüklenen sorumlulukların ağırlığı üzerinden ifade edilmektedir.

Araştırmada incelenen sanatçıların eserlerine bakıldığında kendi dönemlerine yansıyan annelik olgusu dikkat çekmektedir. Hepsinin ortak özelliği annelerin çocuğun bakımını sağlayan, ihtiyaçlarını gideren, çocukların her an annenin yanında olması ve aralarında ki ilişkinin resmedildiği görülmektedir. Eserlerde baba figürünün olmaması, çocuğun tüm bakımının ve sorumluluğun annede olduğunu göstermektedir. Anne tarla da çalışan bir anadolu kadını da olsa, kentte yaşayan ve çalışan bir kadında olsa, yaptığı her eylemde ve an da çocuğuna sevgi ve merhametle bakım veren olarak resmedilmiştir. Bu durum geçmişten günümüze böyle süregelmiş ve bu şekilde de devam edeceği düşünülmektedir. Çünkü annelik hangi toplumda hangi dinde ve dilde olursa olsun çok büyük fedakarlık isteyen kutsal bir olgudur.

SONUÇ

Annelik ve gebelik olgularının Türk ve Batı sanatında incelenmesi başlıklı bu araştırmada, konuyla ilgili yayınlar incelendiğinde; annelik ve gebelik, Batı sanatının ilk dönemlerinde dinsel figürlerle ve mitolojik karakterle karşımıza çıkarken, Türk sanatında daha çok halkın içinden gündelik sahnelerle ifade bulmuştur. Batı sanatı, Rönesans döneminden sonra halkın hayatını eserlerinde konu edinirken, Türk sanatında bu duruma Cumhuriyet döneminden sonra yer verildiği görülmektedir.

Araştırmada annelik, gebelik ve çocuk temaları üzerinden eser okumaları yapılmıştır. Makalenin amacı, sanata yüzyıllarca konu edinen kadın figürünün Batı ve Türk sanatında annelik olgusunun nasıl ele alındığını araştırmaktır. Farklı iki coğrafyanın anneliğe bakış açısını ve anneliğin öncesinde gebelik kavramını hangi perspektiften değerlendirdiğini incelemek amaçlanmıştır.

Yapılan bu çalışmada annelik ve gebelik temalı eserler kronolojik olarak değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili makale, tez ve sergi kataloglarından elde edilen bilgilerle, görseller incelenerek analiz edilmiştir. Eserlerde kadın, annelik, gebelik ve çocuk olgularının benzer yanları ve farklılıkları incelenmiştir. Seçilen çalışmaların erkek ve kadın sanatçılardan karma olarak değerlendirilmesi, sanatta erkek ve kadın bakış açılarının farklılıklarını ortaya koymak için yapılmıştır. Söz konusu kadının yaşadığı bir durumu erkek bir sanatçının bakışından görmeyle, kadın sanatçının kendisinin de içinde bulunduğu durumu ele alış biçiminin farklı olduğu görülmektedir. Nitekim bir erkek sanatçının dışardan baktığı bir olayı yansıtmasıyla bir kadın sanatçının kendi yaşadığı durumu ele alış biçimi, özellikle eserlerdeki figürlerin ifadelerinde ortaya çıkmaktadır.

Ulaşılan veriler doğrultusunda annelik Batı ve Türk toplumlarında kutsal ve önem arz etmektedir. Bir canlının doğumu ve onun bakımı beraberinde birçok sorumluluğu ve zorluğu getirmektedir. Araştırmada ki eserlerin birçoğunun bu durumu ele aldığı görülmektedir. Batı ve Türk sanatının arasında ki en büyük fark ise Batı sanatında gebelik ve doğum sürecinin dini ve toplumsal değerlerden kaynaklı daha şeffaf resmedilmesidir. Tabi ki bu durum makalede seçilen eserler ve dönemler üzerinden

söylenir. Sonuç olarak bu araştırmada annelik ve gebelik olgusu Türk ve Batı sanatında karşılaştırılabilir. Sonuç olarak bu araştırmada annelik ve gebelik olgusu Türk ve Batı sanatında karşılaştırılabilir olarak irdelendiğinden literatüre katkı sağlamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Tasarımı (CRediT 1) Yazar 1 (%100)

Veri Toplama (CRediT 2) Yazar 1 (%100)

Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama (CRediT 3-4-6-11) Yazar 1 (%100)

Makalenin Yazımı (CRediT 12-13) Yazar 1 (%100)

Metnin Tashihi ve Geliřtirilmesi (CRediT 14) Yazar 1 (1%100)

Finansal Destek Beyanı

Yazar bu çalışma için finansal destek beyan etmemiřtir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması yoktur.

REFERANSLAR

- Anillo, C. (2017). Love and Suffering in Pablo Picasso's Mother and Child, (Elektronik Sürüm).
- Aronberg Lavin, M. (1992). Piero Della Francesca. Şikago: The University of Chicago Press.
- Chatzoudas Menteseoğlu, Ç. (2021). Kadın Sanatçıların Gözünden Resimde Annelik Teması, 5, 60-80.
- Ecevit M., Karkiner N., (2012). Neşet Günal'ın İzinde Türk Resminde Tarımda Kadın İmgesi: Sosyolojik Bir Çözümleme, Folklor/Edebiyat Dergisi, 18 (69), 207-243. Erişim: 7.11.2023, DergiPark.
- Figes, L. (2020). Portraying pregnancy: from prehistoric art to Jacobean portraiture, (Elektronik Sürüm).
- Hubbard, S. (2007). The Independent Great Art Series, Independent, (Elektronik Sürüm).
- İmre, G. (2019). Paleolitik çağda Ay Takvimi kullanıldığına dair arkeolojik kanıtlar, (Elektronik Sürüm).
- Kaymakçı, G. N. (2022). Oya Katoğlu'nun Eserlerindeki Kadın İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme, Akademik İncelemeler Dergisi 17 (2), 131-153. Erişim Tarihi: 15.11.2023, DergiPark.
- Kılıç Gündüz, Y. (2021). Toplumsal Gerçekçilik Ve Çağdaş Türk Resmi Perspektifinde Öyküleyici Yorumlarıyla Neş'e Erdok, SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 11 (28), 1028-1051. Erişim: 28.11.2023, DergiPark.
- Köker, Y. (2023). 20 Temmuz 1939: Feminist Sanatçı Judy Chicago Doğdu, (Elektronik Sürüm).
- Millar, O. (1963). Marcus Gheeraerts The Younger: A Sequel Through Inscriptions, (Elektronik Sürüm), The Burlington Magazine, 105, 533-541.
- Miller, H. E. (2017). A Partner In Their Suffering: Gustav Klimt's Empowered Figure In Hope II., Brigham Young University.
- Shirmer. (1996). Frida Kahlo Masterpieces. Almanya: Schirmer/Mosel Verlag GmbH.
- Tekin, A. (2019). Paleolitik Çağ'ın Kadın Figürinleri, (Elektronik Sürüm), Gorgon Kültür ve Tarih Araştırma Dergisi, 6, 51-66.
- Tompson Wylder, V. D. (2018). I Am My Body: On Judy Chicagos's Birth Project. (Elektronik Sürüm).
- Üstel Arı, B. B. (2019). Geçmişten Güncele Venüs, İdil Sanat ve Dil Dergisi, 8 (55) , 321-330. Erişim: 3.11.2023, Sobiad.
- Zengin, M. (2021). 20. Yüzyılın Başından Birinci Dünya Savaşı'nın Sonuna Avrupa Resim Sanatında Annelik İmgesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

EXTENDED ABSTRACT

Pregnancy and motherhood are phenomena that we have encountered since the early periods of art. It can be seen that these facts have inspired many artists over the centuries. This situation first appears in Western art with depictions of the Virgin Mary and the baby Jesus. The dominance of religion in the West has also had its effect on art. For this reason, it is seen that the themes of pregnancy and motherhood are generally based on Mary and Jesus. Although depictions of Mary and Jesus sitting on her lap in Western art vary in style and representation, it can be said that they reached their peak between the 14th and 15th centuries. Protestant attitudes towards pregnancy appear to differ from Catholic perspectives. Indeed, while Catholicism declared that chastity and virginity were ideal states for women, Martin Luther and the Protestant church decreed that the pregnant woman's situation was sacred.

There were important developments in art and science in the Modern Age. The dominant religious figures and aristocrats seen in the art of the Middle Ages gave way to figures from the people. From the Renaissance to the French Revolution, the concepts of pregnancy and motherhood changed with the styles of different artists. Before the Enlightenment, a woman's primary function was generally to be a dutiful wife and a fertile mother. Consequently, many women spent most of their lives pregnant, and this was kept secret. However, after the Enlightenment, pregnancy and motherhood began to be depicted in art in a different style.

In the 20th century, women's lifestyles changed and this was reflected in the works of the period. Technological developments significantly facilitated women's daily lives and reduced the workload at home. In addition, with industrialization, there was an increase in female workers. As a result of all these developments, there was a decrease in the population, especially in Europe, in the 20th century. For this reason, motherhood turned from an individual issue into a social issue. In the art approach of the 20th century, where daily life was frequently the subject of works, artists tried to reflect the social events of the period and the developing conditions in the world. In this period, when art became independent from the church and the upper class and focused on the inner experience of the artist, different styles and techniques emerged. In this period, women artists increased even more and began to use their own bodies as artistic tools.

Birth, pregnancy and motherhood are phenomena that vary according to the culture and patterns of societies. The concepts of mother and pregnancy, which first appear with religious themes in Western art, are frequently highlighted in Turkish art with the fertility of women, feeding and raising the baby and protecting them. It can be said that this situation is related to the roles that Turkish society determines by gender. The fact that women are also responsible for domestic care due to their fertility has led to the spread of the patriarchal view. Due to the physiological differences between women and men, all child care and domestic work was left to women, while basic work outside was left to men. However, the widespread use of women, especially in the 20th century, has led to mothers playing an active role both inside and outside the home. For this reason, it is possible to see the female figure frequently working, meeting the basic needs of the child and doing housework in works from the Republican period.

In the research, works were read on the themes of motherhood, pregnancy and child. The aim of the article is to investigate how the female figure, which has been the subject of art for centuries, is addressed in Western and Turkish art. In this study, works on the theme of motherhood and pregnancy were evaluated chronologically. Information obtained from articles, theses and exhibition catalogs on the subject and visuals were examined and analyzed. The similarities and differences of women, motherhood, pregnancy and children in the works were examined.